

ՄԱՐՏԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի է: Կես տարեկանը 6 ռուբլի:
Ստանդարտ համարները ԱՄՆ ՏԵՂ. 5 409.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատները:
Մեր հասցեն՝ Тифлиси, редакция „Мшак“
Сергиевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տեղեկություն № 253.

ՄԱՐՏԻ

Մարտի 1-ից մինչև տարեկան վերջը 9 ռուբլի:

Հասցեն փոխելու համար պետք է ուղարկել նաև հին հասցեն և 40 կ. նամակագրության:

Կովկասից դուրս անվանումը և հիմնարկությունները յայտարարությունները ըստ անվանումների և հիմնարկությունների անվանումների: Կոնտակտները: Լ. Ե. Մետելի և Կ. Ե. Մետելի, Կ. Օտտո, և նրա բաժանմունքները: Պետերբուրգում: Մորեյա, 11, Կարապետյան: Մարշալեյսկայա, 130, Պարիզում: 8 Պառիալ Բիրալ:

ԱՊՐԱՆԻ ԲԱԶՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԵ ԸՆԴՈՒՆՎՈՐՈՒՄ

Արեգանգ, Արշակ, Անտոն, Մուշեղ, Գրիգոր, Անտոնյան, Արսեն և Տիգրան
ԳԱԼԱՆԻՆԵՐԸ իրանց հարսնությունը և զուգակցությունը խորին կախիժով յայտնում են,
որ Երեքշաբթի, մարտի 15-ին, Բազում վարձատրվեց
իրանց թանգաղին հայր
ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԱՆԵՏԻՍԵԱՆ
ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Յուզարկությունները և թաղումը տեղի կունենայ հինգշաբթի, մարտի 17-ին,
Բազում: 244. 2-1

Формань против насморка
коробка 25 коп.
Մախում են անարժեք կոդիրները:
Իսկական ֆորմանի իւրաքանչիւր արկիւղ պէտք է ունենայ հետեւի ֆիւրան. Գրեգորի Բիմիակով Լաբորատորիա Լիպսկի, Գրեգորի (16,19) առ. (M.75945) 240. 0-1

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱԳԸ ԵՒ ՄԻՆԻՍՏՐԱԿԱՆ ՏԱԳԱՆՈՐ

Երեկ լրացաւ այն պայմանագրով, որ Ռուսաստանը տուեց իր վերջին ուղղորդումներով Չինաստանին:
Դեռ յայտնի չէ Չինաստանի պատասխանը: Թաղարկությունները քարեկամները ի անվերջում պատում են այդ պատասխանին. մի նոր պատերազմի արհաւիրքները, մարդկութեան համար նոր աղետների վտանգը ամենախորհրդանշական կերպով և վշտով լցվում է խաղաղասերների սիրտը:

Ի հարկէ, ամեն մի պետություն, երբ վտանգված կամ արհաւիրված է տեսնում իր արժանապատուությունը և շահերը, պարտաւոր է միջոցներ ձեռք առնել նրանց պաշտպանության համար: Ռուսաստանը, տեսնելով իր իրաւունքների ոտնակոխ լինելը Չինաստանի կողմից, չէր կարող անարդիւն մնալ, բայց շահերը և իրաւունքները կարելի է պաշտպանել և այլ միջոցներով: Պատերազմը լինելու միակիս մի չարիք և արդէ է ոչ այնպիսի պատերազմով երկիրների, այլ և բնականաբար մարդկության համար, որ միայն ամենաանպայման դեպքերում պէտք է դիմել նրան. ուստի և պէտք է յուսալ, որ Չինաստանը, որի համար նոյնպէս սոսկալի աղէտ պէտք է լինի պատերազմը, կը շտապէ հաշտարար իրերը դնել և երկու կողմերը փոխադարձ իշխողություններով կը կարգադրեն վեճը և դրանով զուգէ կը խորտակեն ինտրիգները այն միջոցների, որոնք կանխում են յոյժանայ ի հարկէ Ռուսաստանի և Չինաստանի և նրանց ձեռքով կրակից շագանակներ հանել և ուտել:

Պէտք է ասել սակայն, որ մօտաւոր պատերազմի վտանգը այնքան մեծ չունի, որքան չառաջացրեց ռուս հասարակության մէջ, որքան միջնադարիկ ճգնաժամը և միջնադարիկ Սոսոլիկի հրաժարականը: Բոլորովին անսկիւղ էր այդ հրաժարականը, եթէ ի նկատի ունենանք Սոսոլիկի ամուր ղեկը:

Մահամարական երկիրներում ամբողջ միջնադարիկները կամ առանձին միջնադարիկ տապալումը և անկումը ցոյց է տալիս քաղաքականության կամ կուրսի փոփոխությունները: Սակայն ներկայ դեպքում, այն է Սոսոլիկի հրաժարականի դեպքը քաղաքական կամ սահմանադրական բնույթով չէ կրում, այսինքն քաղաքական կամ սահմանադրական պատճառներ այդտեղ ոչ մի դեր չեն խաղում: Սոսոլիկի հրաժարականը, ինչպէս շատ ճիշդ կերպով նկատում է Ք. Յեյնս, թերթի, ստեղծվեց բոլորովին պատահական կամ ինքնակամ ինքնին վրա, հետևաբար Սոսոլիկի հետևում չէր կարող որևէ կերպով առաջ բերել կուրսի կամ քաղաքականության փոփոխություններ Ռուսաստանի կեանքի մէջ:

Ճիշդ է, Սոսոլիկի հրաժարականը արդեն է ծաղրայել անկողնի մէջ: Նրա հետ ունեցած կոնֆլիկտի, ճիշդ է, նա, ինչպէս գրում են լրագրողները, համաձայնություն է յայտնել յետ վերջինի իր հրաժարականը այն պայմանով, եթէ մի քանի թուեղ աշխարհամասեր, ինչպէս Կուրսի և Տրեյտի, հետագային Պետական Խորհուրդը, բայց այդ ամենը չէ նշանակում, թէ ինքն Սոսոլիկը թեքվել է մի քիչ աւելի դեպի ձախ: Ինչ էլ և ունենայ միջնադարիկ տաքաւոր, այսինքն ընդունվի Սոսոլիկի հրաժարականը և նրա տեղ նշանակվի, դիցուք, Կոլոյցիցը, որի մասին խօսվում է, կամ թէ մնայ Սոսոլիկը իր պաշտոնի մէջ, դրանով երկիրը ոչ մի բան կը կորցնի, ոչ էլ մի բան կը շահի, որովհետև միջնադարիկ ճգնաժամը առաջ է եկել ոչ թէ սահմանադրական պատճառներից, այլ կողմնակի նկատմաններից և կամ ինքնակամ:

Սոսոլիկի հրաժարականի լուծման մի կարևոր երկուստեք ևս այն է, որ նրա առիթով Պետական Խորհուրդի և Դումայի գործունեությունը մի քանի օրով ընդհատվեց և բարձր կառավարությունը առիթ ունեցաւ յայտարարութեամբ, թէ միջնադարիկ տաքաւորը քաղաքականությունը ոչ մի փոփոխություն չէ կարող կրել:

Հետևաբար, միջնադարիկ ճգնաժամը պէտք է համարել լուծված և նորից ամենքի աչքերը պէտք է յարած մնան Ռուս-չինական ընդհարման վրա:

Հ. Ասաբեկյան

ՌՈՒՍ-ՉԻՆԱԿԱՆ ԻՆՏԵՂԵՆՏԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14 մարտի
Երբեք. — Այսպիսի անձեր վերադարձնելը չէր լինի վրա կանգնած Փուլաբի: Կարծում են, որ չարաբործները խռովություններ են:

(Լրագրողներից)

Երբեք. — Կորստույթը հաղորդեց վախճանի, որ երկրորդ պատանան նստան ընդունելի չէ և առաջ կը բերէ յարաբերությունների խզում: Չինաստանը համաձայնեց կատարել

և այն պահանջները, որոնք վերաբերում են հիւպատոսներին և ազատ առևտուր անելու նոր պայմանագրի մշակմանը:

Երբեք. — Ներկայ շարժումը, ինչպէս ցոյց են տալիս դադարեցրել փաստերը, սկսվում է որոշ սխալներով: Զորքերի տեղափոխությունը շարունակվում է:

Կիսաւոր վիճակում իրարմիջակայքը կանխում է ճանաչողականություն: Չինական լրագրողները հաղորդած անգիւր-թիւնների համաձայն, զորքերի տեղափոխությունը կարգադրությունները բոլորում են Չինաստանից (իսկապար դեմքերով): Իմանալը շրջանում, որը գտնվում է արևելյան գծի ուղղությամբ, զորքաներ է կազմակերպում զննարկում Բոտոնիլը և ուղարկում է նրանց խոսնակների դէմ կուր մղելու համար, որոնք երևան են եկել այլևայլ անգիւր: Բնակիչների արա-մադրութիւնը նախանձելի չէ: Գաղա-քում պտտում են ամենամանրագիտ լուրեր:

Վալիլիստով. — Ռուս-չինական բարդությունները ստեղծել են լարված գրգռվածություններ և ծնում են անթիւ հետազոտություններ, Չինաստանի հետ տեղի ունենալիք ընդհարման նրկատմանը Չինական ուղեգրի արևելյան ճիւղի, նմանապէս և սահմանագծային շրջանների ծաղաղությունները պատրաստում են մեկնելու Ամերիկա պատում են չափազանցված լուրեր բոլորեական մօտաւոր շարժման մասին: Հնարաւոր են համարում այստեղ տեղի ունենալիք մօտաւոր տպա-նազկներ:

Վալիլիստով. — Գնահատականապես Գոնգաուտին հրաման արձակեց, որպէսզի ստուգվի ամբողջ երկրում ամբողջ չինացիների թիւը, որոնց ձեռքերի վրա հազդվում են ապարանջաններ, կամ մետաղի և կամ պարանից, որոնք կնքված են լինում պաշտօնական կնիքներով:
Իսկ այն չինացիները, որոնք չեն ունենալ այսպիսիներ և կամ կը խուսափեն կնիքներ կրելուց մինչև մայիսի 1-ը, այսպիսիները արտաքսվում են երկրի սահմաններից դուրս:

Պէկին. — Լանգչու գործարանային քաղաքից հաղորդում են, որ չինացի զինուորական միջնադարիկները պատուիրել է արագ կերպով պարտաւոր թիւքրեանաւում գտնվող չինական զորքի համար վերամարմեր և այլ բրդէ իրեր:

Այլապատմանը կատարվում են անընդհատ ամբողջ օրվայ ընթացքում, ի նկատի ունենալով վերջինից իրեր խիստ անհրաժեշտություններ ու շտապողականություններ:

Շանխայ. — Արևմտեան ալգում տեղի են ունենում միայն չինացի հայրենասերներ, ամբողջ հինգ ժամկայ ընթացքում:
Համալսարանում մասնակցում էին 1,400 մարդ: Միջոցներ ձեռք առնվեցին, որպէսզի երթուղիները մուտք չը գործէն ժողովատեղին: Գլխավորներից մէկը մասնակցեց աղբային ինքնապաշտպանության կազմակերպման անհրաժեշտությունները:

Որոշվեց՝ հայրենիքը սիրող բոլոր չինացիներին ուղարկել այն վճիռը, որով պարտաւորեցվում է սահմանադրական քաղաքներում կազմակերպել մարտական խմբեր և պատրաստ լինել մօտակայ կռիւ համար:

Մոկլին. — Խնամաւոր տոացա մի միջնադարիկներ, որով խնդրվում է վերանայ ճորտատիրութեանը Մանչուրիայում:

Սոստանալում այստեղ յանցագործներն պատժուր համար գտաւանով զատապարտում էին ստրկութեան վիճակի, բայց այս ձևի պատժը ներկայիս վերցված է:

Նմանապէս արգելված է երկիրների վաճառքը: Բայց մանչուրական արհամարհան միջին այսօր պահպանել է ճորտատիրութեանը, որոնց թիւը շատ խոշոր է: Թէև ճորտերի հետ վարվում են ոչ շատ խիստ կեղծով, բայց և այնպէս նրանք չեն օգտվում քաղաքացիական իրաւունքներից: Միջնադարիկներն մէջ խնդրէ և յարեցված,

որպէս զի հաղարան կեանքի այս արգասիքը վերջնականապէս ոչնչացվի:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵԼԵԿՐԱԳՐԱԿՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14 մարտի

Պետերբուրգ. — Բարձրագոյն հրամանով «Հայ Յեղարկական Դաշնակցութիւն» խմբակցութեան, որ կատարել է իշխանութեան մի շարք ներկայացուցիչներին սպանություններ, քննութեան աւարտված գործը յանձնված է սենատի առանձին առանձին քննութեանը: մասնակցութեամբ դատային ներկայացուցիչներին:

Պետերբուրգ. — Օրէնների ժողովածուի մէջ հրատարակված անուանական Բարձրագոյն հրամանով զենամական կանոնադրութիւնը, որ գործարդվել է Կիէվի, Վոլիսի, Մոսկովի և Պոլսի նահանգներում, այն խմբագրութեամբ է, որով հա մնացաւ Պետական Դումայի մէջ:

Գուշկով ամենապատասխանատու գերագաւր ներկայացրեց Դումայի նախագահի պաշտօնից հրաժարվելու մասին:

Մագնոսիլի դուրսիւնը սնդիկութիւն է:

Նոյնիւրիսկ. — Նոյնիւրիսկի ստու-նիցային ժողովը որոշեց Սոսոլիկին ուղարկել իր յայտնել հրաժարականը յետ անկրուն համար:

Լոնդոն. — «Standard»-ը, քննելով Սոսոլիկի դրութիւնը, ասում է, որ նա այժմ կարող է լինի շարունակել այն աշխատանքը, որ կատարում էր այնպէս անշուշտ 5 տարի շարունակ: Աշխատանքը անպարտաւոր մեծ հետեւեց կունենայ պետութեան համար: «Daily Telegraph»-ը հուրիւր է ամենահամարական և գովառական յօդուած:

Տոկիո. — Եւրոպական լրագրողները համարական յօդուածներ են նուիրում Սոսոլիկին: Նրա հրաժարականի խնդրալիքը յետ վերջինի լրագրողները աւուանում են լինելու կառավարութեան յաղթութիւն և բնակչիս կուսակցութեան պարտութիւն:

Վիէննա. — Ռէյստագի նիստերը յետաձգվեցին:

Սոֆիա. — Դատական մասնագործը նախկին միջնադար Սոֆիայի պահանջեց գրաւական 50,000 ֆրանկ, միացումները՝ 30,000 ֆրանկ:

Բարսելոնա. — Եւրոպաւոր ծառայողների մի խումբ պատու-պատառ արեց անցնող մի բանաւոր: Կարգ ու կանոն վերականգնելու գործերը գիշերվայ մօտ:

Նիւ-Եորկ. — Յէլլովոյի գործարանում հրդեհի ժամանակ զոհվեցին 150 բանաւորներ, Մեծամասնութիւնը արտասանմանից եկած աղջիկներ են:

Բեռլին. — Հարան Բիշեբրոն աղետաբործարանի գործադիր բանաւորները անկարգություններ արին: Գործարանի ապակիները շարվեցին: Գործարանի կառուցիչները փախաւ ընտանիքով: Կանչված ժողովարանի գործի հանց հրազէն: Բանաւորների յուզմունքները շարունակվում են:

Բեռլին. — Ռէյստագի բեռլէտային մասնագործը որոշեց մի միջին մարկ յաղակացել զայանի ֆոնդերի համար և 300,000 պատասխանման տեղիկատու գործի համար:

Բեռլին. — Ռէյստագի բեռլէտային մասնագործի մէջ կիւրեղն-վեռտերը հերքեց, թէ գերմանական կառավարութիւնը մտաւր է հրաժարվել Ալթէլի-բաւի անկողնից: Այս միջնադար յայտնեց, որ արտասանման լեզվում ընդունվելու են 18 տարեկանից բարձր երիտասարդները:

(Լրագրողներից)

Բեռլին. — Պրուսական պահպանողականները լանդագում կառավարութիւնից բացառութիւն պահանջեցին, թէ ինչ հիման վրա, ի վնաս Պրուսայի, Էլզաս-Լոտարինգիային արվում են ձայներ միացալ խորհրդում:

«Новое Время»-ն հաղորդում է մի քանի մանրամասնություններ կիւրի համարանի անգիւր-ուսանողների ընդունելութեան մասին ծարկե-Սկոյում, որից երևում է, որ անգիւր-ուսանողները տեղ հասնելով՝ տարվեցին ծարկե-Սկոյի Մեծ Պալատը, որտեղ նրանց թէյ տրվեց: Այս պաշտոնից նրանց տեղափոխեցին Ալեքսանդրական Պալատը, ուր նրանց ընդունեցին զբաղարանում պալատական կամերանտ գեներալ Գեդիլինը և ֆիլիպ-պրետորատ Դրենտելը, որը և նրանց յետադարձ ներկայացրեց իրեն Մեծութեանը:

Կայսրը դուրս գալով ողջունեց նրանց և իւրաքանչիւրին ըստը խօսք ասաց: Ողբութեամբ՝ «ուսանողներ» միանգամից անկաղծիւտ-ուսանողները, որից յետոյ Կայսրը դուրս գնաց ընդունելութեան սենսակից:

Գրանցի յետոյ Մեծ Պալատում ուսանողներին նախաճաշ տրվեց:

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14 մարտի

Յարիցին. — Գիշերս վանական է կեղեցում Իլիօօրը խնդրեց հաղարանը ամբողջ առատեան վանք գալ ուսուցիչներ և մնալ այնտեղ: Վանքի դռները փակվում են: Իբր-սի աշխարհի հետ հաղորդակցութիւնը կատարվում է մի նեղ դռով: «Ուսուցիչներ» ինչ պաշտօնական և կառավարչի ան-ձինք, յայտնեց Իլիօօրը. — Թղչն արվի: Իր մասին նա ասաց, որ իշխանութեանը կարող են նրան վերցնել միայն եկեղեցու սեղանի վրայից երկրպագները ոգևորված արամադրութեան մէջ և խոստանում են ամեն կերպ պաշտօնակի Իլիօօրին: Երկուսիս գալու է նահանգապետ:

Պետերբուրգ. — Սինօրը հեռագրով պատուիրեց Սարատովի կախկոտուն անձանք աղիւղ Իլիօօրի վրա, որպէսզի նա անպապաղ մեկնէ իր նշանակված տեղը և, եթէ հաղաւոր լինի, երկարիւղ Իլիօօրին ըր-ժըղկական քննութեանը նրա հոգիան հիւանդ լինել պարզուր համար:

ՅՕԲԵԼԻՆԱԿԱՆ, ՀԱՆԴԵՍԵՐԻ ԲՏԱԽԱՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14 մարտի

Հոսմ. — Կէս գիշերին թնայնօթաձու-թիւնը աղբարանը հանդէսների ակիւրը Իտալիայի միացման առիթով: Չը հաս-յած ժամանակը ուշ լինելուն, փողոցներում անսովոր կենդանութիւն է: Ամենուրեք լսվում են լայնաբերան լեզուներ: «Կեցցէ Իտալիան, կեցցէ Հոսմը»: Հիւրանոցներում և սրահներում տեղի են ունենում հայրենասիրական ցոյցեր: Շատ աներ լուսավառ-ված են:

Առ. Ժամը 11-ին մենատում, Կապի-տալիստներ, թաղաւորական գոյգի, զիպ-րոմիտական մարմին, բարձր իշխա-նութիւններ, սենատի և պալատի նա-խագահների ներկայութեամբ կայացաւ հաղիւտաւոր յօդակցական նիստ: Լայնեց կապիտալիստ աշտարակի պատմական զանգի զոյան լինելը: Թաղաւորական գոյգը հանդիպեց ցնձաղին ուսանա-նքի և ազգային օրհներգի: Թաղա-ւորը պատասխանեց քաղաքապետների ողջոյնի ձայնով:

Մենատի նիստում թաղաւորը երկար ձայնով ասաց հետեւեց. «Ժամանակ իր Հոսմ մայրաքաղաքով արտայայտում է եկեղեցու և պետութեան միացեալ դոյութիւնը, պետութեան, որ կրօնին և գիտութեանը տալիս է լրակատար ազատութիւն, որպիսին անհրաժեշտ է արդիւնաւոր աշխատանքի համար: Ի-տալիայի հիւանդը մեծութիւնը հա-նուր աշխարհի մեծութիւնն էր, նորը հանդիսանում է ազգային մեծութիւն»: Ժամը ընդունեց օրաւորութաւ ծափա-հարութեամբ:

Կիլիկիայ վերանաւորում ժամանակ ազգաբնակչութիւնը ուրախալին ողջու-նում էր թաղաւորական գոյգին: Յետոյ թաղաւորը և թաղաւորին մի քանի ան-գամ երկուցի պալատի պատշաճութեամբ:

Հրաշալի զարմանքով եղանակ է: Թաղաւորը շնորհաւորանքներ ստա-ցաւ շատ միտպաններից, ի թիւս որոց նաև թիւքրաց միջնադարից: Պրանց-Յու-սէփ կայսրը, ամենաարտադին կերպով ողջունելով թաղաւորին, յիշում է սերտ բարեկամական մասին, որ կատում է երկու պետութեաններին:

Թաղաւորական գոյգի ներկայու-թեամբ և հանդիսաւորութեամբ բայց

լիս է Ալ. Տօրոսյի «Լիւս Մուրօնէց» պատմութիւնը: Ընդհանուր առմամբ զարգացող կարծիքով ու ինքնուրուշ գիտելու ցանկությամբ, այլ գրելի մի հրամանով:

Ռուսաց ինտելիգենցիայի պատմութիւնը ուսուցող նորագոյն գրականութեան պատմութիւնն է:

Զգուշով ժողովրդի երջանկութեան, ինտելիգենցիան սակայն խորտակված տեսակէր յայտնելու 1905 թ. զգալիորէն ինտելիգենցիան կրեց ծանր պարտութիւն, որովհետեւ գործից առանց ժողովրդի:

Եւ դաստիարակ եղբայրականութեամբ ինտելիգենցիան, որ այնքան խոշոր զեղ, ունի խաղաղութ. ուսուցական պետական կեանքի կառավարութեան մէջ, ստանձնեալ ձգտելու է մօտեցնել ընդ ժողովրդին, որից և սնվել է ինքը, և ապագայում գոյցէ թէ՛ յազմանակող լինի:

ՆՈՐԱՅԻՆ ԲԻՒՉԱՆԴԱՅԻՆ ԿՏԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Կրթիչներէրց իմացայ մի վշտացող, և թիրախացողութեան պատճառով լուր:

Միւր միտդարման յարգելի յանկեաց գրականութեան հմուտ և քաղաքական մասնագէտ Նորայր Բիւզանդացի արել է հետեւեալ կտակը:

Նա իր համարեալ թէ կէս դարի պատկառելի գրական մեծ աշխատութիւնը գրել է անգլիական ընտելում այն պայմանով, որ եթէ 2-3 տարով ընթացքով ինչ գտնով մէկը, որ նրա համար վճարի 200,000 ֆրանկ և գին, ապա բոլոր այդ աշխատութիւնը այրվի և կրակի ճարակ դառնալով ոչնչացնել:

Տարբերակ կտակ, որով մեր յարգելի մասնագէտը համարեալ տանց կտակած է անկախութիւնը իր բաղձով տարիներէ համբարանում և անկախ ճիւղում կառուցողութեան այդ պարզել մասնիկ է ունեցողութեան անկախութիւնը, այդ անկախ գաւառ, որ արդարեւ գրականութեան համար անգիտատեղի այդ պարզել մասնիկ է ունեցողութեան անկախութիւնը վշտացող:

Մասնիկ է կամովին Այո, ինչ համար պարզ և հասկնալի պատճառով: Նա եւս ինքնընդունում է, որ ինքը մի չէ ճանաչված և ինչ գնահատված մշակ է:

Արդարեւ մշակ արժանի է իր վարձին: Ինչպէս ինչ արժանի մշակներին արժանի վարձ տուողները:

Հայ հրապարակում նրանք չը կան. և այդ շատ և շատ ցաւակալ է նրանք չը կան ինչ թէ միմիայն մեկ նման փոքրիկ աղբի, այլ և երբեմն շատ մեծ աղբի մէջ:

Մերք ունենք ակադեմիկներ և հիմարութեան ինքնընդունում, որ այդպիսի աշխատութիւններին մեծ կարգը և կարգ տանք, բայց աւանդ... նրանք գտնվում են նրա ինքնայն այն նիւղ դրամներ մէջ, որ իրանց դրամներին հարկի հոգը թողնել հաշիւ կարողութեան գրականութեան օժանդակութիւն տալ կողմնակի գրական այնպիսի արժեքաւոր գործերի համար, ինչպիսիք է ներկայ ժամանակ Բիւզանդացու աշխատութիւնը:

Օտարը, գուցէ Օտարը հարուստ է նա գուցէ տալ. բայց մեր ազգը չունի այդ կարողութիւնը: Նա ունի շատ հարուստ գաւառներ, բայց նրանց պակասում է գրականութիւնը և ինքնուրուշ գրական այն կարողութիւնը, որով նրանք ընդունելի այնպիսի մեծ գործի արժեքը ինչպիսիք է Բիւզանդացու անկախութիւնը անկախ գործն է:

Մեր գործընդուն, գրականութեան ինչ ճիւղին էլ պատկանելի լինելին, դեռ ենթակայ են նրա ինքնայն անկախ գրականներին: Եւ այդ շարունակելու է դեռ երկար ժամանակ:

Անուշտ անել. Ն. Բիւզանդացու անձնուրձ չեն այդ բոլորը:

Հայ ազգից հրաշք կը լինէր սպասել, որ գտնվում մէկը, որ այդ աշխատութեանց համար համբէ այդ անհայտ գումարը:

Այս թէն փաստ է և շատ ու շատ ցաւակալ, բայց զրկել հայ ազգին այդ անգին գանձից... աւելի քան ցաւակալ է:

Միթէ՛ ինչ մի հրաշքալից հարաւի գինը վճարող չը գտնվի պէտք է ձգնել նրան տղամտ լինելով մէջ...:

Աւելի լաւ է երբեք այդ մասին մենք ոչինչ չիմանայինք... քան թէ իմանայինք և անող կերպով ականատես լինէինք նրա ցաւակալ վախճանին:

Եւ ինչ հոգս կարող էր լինել... ձրագը չեն վառ և դրամներ տակ դնել ինչպէս թող տուեց խնդրել իմ բարեկամի՛ աղբիսին կամովին սխալմանը գործելու և սխալ է այդ թէ մի թիրախացութեան թիրախացութիւն թէ զայրոյթ:

Զայրոյթ ձեռն դէմ:

Մեր տղամտութեան, մեր յետաձգողութեան դէմ թէ հարուստի դէմ: Բայց նա ինչ մեղ ունի:

Երեւելու մեծ գործ էր համարում մի աղբիւր շինել մի համարված կառուցող, յետոյ նա սկսեց փնտրել շինել, երկուցի կառուցանել: Այսօր նա ուսումնասիրում է բացում, թանգարան, վաղը նա թատրոն կը շինի և ի հարկէ մի օր էլ հերթը կը գայ նա լրագրի, նայ դրէի համար:

Եւ եթէ այսօր նա այդ էլ չի հասկնում, ինչ մեղ ունի ինչպէս այդ ամբողջ ազգը: Ինչպէս զրկել նրան այդ գանձից օտարներ:

Այս երկար տարիների ընթացքում Ն. Բիւզանդացին կարծես չը ճանաչված ոչ ոքից, համարեալ անպայտութեան մէջ է գործել:

աշխատել և ինչ փոյթ. միթէ նոյնպէս չէ երկը և մի ճանաչում կամ մի ուրիշը:

Եթէ հարուստը իր հարկեր հաշարները միմիայն մեծանուց յետոյ է կտակով թողնում իր ազգին, ինչպէս պակաս կը լինէր Ն. Բիւզանդացու աշխատութիւնը, քան այդ հարկեր հաշարները:

Իմ յարգելի բարեկամ Ն. Բիւզանդացուն աւելի քան ունիցէ քաջ յայտնի պիտի լինի, որ մեր պատմաբանը, մեր անմահ գերթողաճար Մովսէս Խորենացին նոյնպէս իր ժամանակակիցների հալածանքին է ենթարկվել:

Բայց նրա գործը մի սրբութեան սեպն է, որ անունը ամենախա համար նուիրական, որի առջև մշտական խոնկ ենք ծիծաղ մենք...

Իսկ ով է հայրածը Ն. Բիւզանդացուն: Ոչ ոք չի հասկնալով, ով նրան ճանաչել է, ում ծանօթ է եղել նրա հմուտութիւնը իր պատմական մատենագրութեան ուսումնասիրութեան գործի մէջ, անհրաժեշտ է անհրաժեշտ է, որ նա տաժել է զեպի մեծանուն գերթողը միմիայն յարգանք, միմիայն խորին պատկառանք, որովհետեւ նա արժանի է բարձրանալին:

Ինչպէս է պէտք այդ անհայտ գումար Ն. Բիւզանդացուն:

Այդ գումարով նա կամենում է իր կենդանութեան օրով կանգնեցնել մի հրաշալի մանարձան իր անմահանալի ամուսին տ. Սեմայի գերեզմանի վրայ:

Ուրեմն չը կայ նրա փական շահանքը: Թանկ հարց, այլ մի մեծ բարոյական պարտք ինչպիսի:

Եւ մենք ի սրտէ ուրախ ենք, որ այդպէս է, և որ ուրիշ կեպ չէր էլ կարող լինել:

Մակայն այն բարոյական յարգանքը, որ մենք տաժում ենք դէպի տ. Սեմայի անմահանալի յիշատակը, ինչպէս աւելի պակաս կոթող է, քան պէտք է լինէր մի հողիցին նրա լինել շինված մօլոլէր:

«Մշակի» ընթերցողները երեկ լաւ չիւում են մեր մի քանի տողերը, որ ժամանակին զրկել էինք արժանաշուքաւ տ. Սեմայի մահի անդիմով. նրա մէջ ամբողջ էր. «Յարգելի տիկինը իր ամուսին Ն. Բիւզանդացու ֆրանսահայկական հարաւի բարոյական հրաւիրութեան համար ծախել է մօտ 20 հազար ֆրանկ, կարծես ոչ մի հայ կին հարգող գրականութեանը դեռ այդպիսի մի մեծ ծաղաղութիւն մատուցած չէ»:

Վերջացնում իմ յօդուածս՝ համարձակելով աւելացնել հետեւեալը:

Արեւելք կը բարեհաճէ Ն. Բիւզանդացին այս թիրախացութիւնը պարզելու և մեր հետաքրքրութեանը այսպէս թէ այնպէս մի բուսաբարութեան տարու:

Ի հարկէ այդ կը լինի նրա բարի կամքը Ն. Կարիշկան Ալ. Արեւելք:

ՏԵԼԵԿՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳԵՆԵՐԱԿՆԵՐ

Վասիլի Բիւզանդ Մեքսիկոյ

Մեքսիկոյ, 7 մարտի

Յայտնի օրապաշտ. Ա. Վասիլի, այցելելով տեղի, երեկ մարտի 6-ին իր «Բելլիս» արտակարգ ակտիւ ակտիւութիւնով կատարեց մի թրիք:

Նշանակալի ժամին հաւաքվել էր անհայտ թանգարան, որի թիւը տասն հազար էր հասնում: Այն տեղը, որտեղից պէտք է բարձրանար Վասիլի իր ակտիւութիւնը, շրջապէս կանգնած էր ճարտարագէտը, շրջապէս կանգնած էր ճարտարագէտը, շրջապէս կանգնած էր ճարտարագէտը, շրջապէս կանգնած էր ճարտարագէտը, շրջապէս կանգնած էր ճարտարագէտը:

Բայց ինչպիսի թողոյ մեքսիկան գետնին ընդհարելից և շուտ եկաւ ու ընկաւ աջ թիկ վրայ, որը քիչ շարժվել է Վասիլիի տակով վառվել է և մօտօրը, որի վրայ 600 քառակուսի է:

Տոմարներէրց մուգ ստացվել է ինչպէս լսում ենք, մօտ 2,500 ր. (գուցէ աւելի), ուր 25/100 կը յատկացվի տեղի նորաբաց ընկալական գործընթաց:

Վասիլի Նոյն միտախոյով կը ճանաչարհորէր առջ:

Հաղարարը ամբողջ հեռացաւ դուրս Մանուէ:

Գառուց մուգնում է Նորայրայ աղէէէ, 10 մարտի

Չը նայելով որ արդէն մարտի 10-ն է, զարմանալով ունի լուրը, թուրքերի «Նօվ» բողոքալարում, կը սովորաբար ծանոթ են ծաղկելու, դառնային աշխատանքներ են սկսվելու և կըր աշխատանքներ զերպարած լինաներն են թուրքերով դուրս դալու. իրանց ձմեռայն պատասխաններ, բայց և այնպէս մեղանում դեռ ևս գաղտնի և ոչ մի նշան չէ երևում: Ձմեռը հաստ շերտերով ծածկել է ամբողջ շրջակայքը, և չը նայելով որ նախկին տարիներում այն միջոցին ձիւներէր հաղորդել էին լինում, դառնալով աղաւթում ձիւներց, առաջարկ դառնալով զի «խառ» կապած լինաները կամայական մաս աշխատանքներ ընտելացվում էին, բայց այս տարի դեռ ոչ մէկը դրանցից չը կայ կարծեք ձմեռայն կիսունք են ապրում...

Գառուց ուշանում է, դրան անուշտ աւելի նպաստանում է Սկանի ծովակի ստուշալուստը:

ցակալում, որը սարսափելի ստանձնանքներ է առաջացնում իր շրջակայքում, մինչդեռ ծովակը, իրեն մի մեծ աւազան, միշտ զրոյթի է տարածել մեր գաւառի ամուսնափայլին:

Գառուց ուշանալով աւելի վառվում է հողաբարձ տարը, նա, որ բացի երկրագործական արդիւնաբերութիւնից ոչ մի կողմնակի եկամուտ չունի: Երկրագործական ձմեռայն ընթացքում այդ դասակարգը, հողագործ տարը, թափելով իր ամբողջ նիւսական կարողութիւնը՝ պահել-պարարտացրել է իր անասունները, որպէսզի զարմանալ ընդհարել իսկին սկսի իր դառնային աշխատանքը: Նա ամբողջ ձմեռը (7-8 ամիս) պարզ անցնելով արդէն մեծ յոյսով դիւրաբար է զարմանել, սրելով իր խորիմ, սարքելով իր գոլիները, ամբացնելով արդէն մեծ և կազմ ու պարտաւտ ապաստում է զգարանս պաշտում... Բայց, զգալիաբար, դարձելով ուշանում է, և մեր առաջարկ դասակարգի սրբուց լցված է արժեքով, նա անսակի դժուարութիւններով անցնել է այս տարվայ գաժան ձմեռը, որ ոչ ոքի համար մի որեւէ բարեք չը բերեց, չսրբեց, չաղբից դատու Նա վերջացրել է թէ իր ընտանիքի պատարը և թէ իր լինանաւորներին կըրը Բացի զրանցից, նա դժուարաւոր պարտել տակ է ընկել, վաշխաւորները իրենց, լոկ այն յոյսով, որ պահանք կաշխատի և իր քաղաքից գործիւնը կապաւորել, նիւթապէս կը կազմաւորվի... Բայց գառուցը ուշանում է և մեր աշխատանքը դասի յոյսերը առ այժմ միտմ են լոկ յոյսեր...

Հէց այս օրպէս, կըր գործում են այս նամակ, ձիւնը ճուղա-ճուղա թափվում է երկրից, այն միջին, դրոշմաւոր ամպերից, որոնք մարդու սիրան են կտրատում, հողի մեղաւորները:

Մարտն անցնում է առանց «զարմանալով», զոհէ տարիի սկիզբներին մեղ մօտաւար գառուց և հրաւիրէր հողաբարձութեանը դէպի աշխատանք...

Գ. Սիւնեան

ԿԱՌՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԿՐԹԻ ԾՈՒՐԸ

ԺԱՄԱՆԱԿ Ե ԳՐՈՒՄԻ ԴԻՄԵՆՈՒ

Էջմիածնի սինոդ արդէն հրատարակել է իր «Ժամանակակից հրապարակները», ինչպէս ընդունված է կանոնական լեռնով տակու, կաթողիկոսական ընտրութեան մասին ժամանակ է գործի դիմել:

Ժամանակ է 60-70 տարեկանների ցուցակ փակելու:

Կանոնած ենք լուրջ, ծանր, անթիւ անսխալների առաջ:

Ժողովրդական կուռքը չը կան այլ ևս: Պէտք է ընտրել մեր ունեցած աւելի թիրապարդ ոյթերից, որ ինքնին կարողութիւն ունենան առաջնորդելու, խորհրդեր ուսումնասիրելու, թիկներ անձամբ կարողալու, հրահանգել խմբակներ, մի խօսքով՝ վարչական երաստանները իրանց ձեռներէ մէջ պահելու և վարելու:

Թողնել մեր անձնական տրամադրութիւններն ու հաշիւները, թողնել մանր բախարհութիւնները և թողնել, որ իւրաքանչիւր ուղղով ինչ հաստատումներում որոնի իր լինանդին:

Իմ կարծիքով՝ ի դուր ժամանց է Գեորգ Սուքիստ և Օրմանակ սրբազանների անունները տալու: Իրանց վերաբերմամբ վերջին ընտրական ժամանակաշրջանն արդէն զրկել է իր վիճելու: Նրանց նոյնիսկ քառանուն ցանկի մէջ չառնան: Նոր գործունէութիւն չեն ցուց տուել նրանք, և ոչ մի նոր փոփոխութիւն չէ առաջացրել հասարակական կարծիքներին մէջ: Բայց դրանից՝ այդ երեքն էլ, իրանց գործակալներով, պահպանողական ուղղութեան մարդիկ են, և միայն նոյն պահպանողականների լինանդին կարող էին լինել:

Ժողովրդական առաջադիմական կուռքը չը մի պայմանով չը պէտք է և չէ կարող լինելից և ոչ մէկին սպիտակ քուէ տալ: Ուստի և իմ կարծիքով, «Մշակը» պէտք է փակէ այդ անունների մասին իր թիկներէ մէջ: Բայց ինչպէս պէտք է կտրական կիրպով դադարի դրանց անունները, իրեն կաթողիկոսական ընտրելիների, տալու: Իրանց համար, փողը անուշտ, մենք ունենք պահպանողական թիկներ, թող նրանք զրկեն:

Իմ կարծիքով նոյնիսկ պահպանողական թիկներն էլ, եթէ անձնական ընտրութեանը կամ յամառութեանը մի կողմ դնեն, պէտք է որ նրանց անունները չը տան, քանի որ նրանց ժամանակներն արդէն շատ են անցած, քանի որ նրանց մասին արդէն անցանք իր հեղինակաւոր վիճակ-կայացրել է և հետեւեալից ի դուր շուրջ ու ժամանակաւորութեան պիտի լինի նրանց համար նորից պատկերելու: Նրանք ունեն նոյն ուղղութեան առաւել յարմարութիւն՝ ունեն յուսատու, աւելի կարող ոյթերի՝ ի դէմս Կարապետ Կաթողիկոսի, Գառնիկի վարդապետի:

Ինչ թուում է որ հէց ինչպէ՛ Սուքիստ և Օրմանակ սրբազանները կը խոստովանեն, որ իրանց ժամանակն անցած է, և իրանց իրանց փոխարէն Կարապետ Կաթողիկոսը ու Գառնիկը վարդապետը (ախտաւ, ստում են՝ հիւանդութիւն) կատարելու, իրեն իրանց ուղղութեան աւելի համապատասխան թարմ ոյթեր:

Օրմանակ սրբազանի բարեկամները թող

նրա հանգիստը չը խանգարեն. նա այժմ իր իսկական կոչման մէջ է՝ զբաղված է գրական աշխատանքներով: Այդպէս է որ նա արդիւնք պիտի տայ, պատուաւոր անուն պիտի թողնէ: Հողուս բոլոր գործութեամբ ցաւում են այն անհայտ ժամանակի համար, որ նա փնայցրեց պատրարքական վարչական անշնորհակալ և ոչ իր կողմէր կազմող ապարեղութ:

Կարապետ Կաթողիկոսի լինանդութիւնը այն առաւելութիւններն ունի, որ իրեն պահպանողականների մէջ շատ աւելի ձաւակողմնան ու հասուն, քաղաքակրթ ռ. գիտուն կարող է համակրութեան արժանաւոր և քուէներ շահել նաև ժողովրդական առաւել համապատասխան կաթողիկոս:

Ժողովրդական-առաջադիմական կուռքը չը մի պայմանով չը պէտք է և ոչ ուղղութիւն գործը, առ այժմ կարող է մասնացոյց, առ նիւ կաթողիկոսներից ելելէ: Դուրեմանին իսկ վարդապետներից: Բազմաւ վարդապետ վարդապետներն են ինչէ՛ս սրբազան վերջին անգամ շատ քննադատելից, բայց դեռ վաղ է ասել, թէ այդ քննադատութիւնները որքան ստան ու լուրջ արտայայտութիւններ լինելու հետ՝ որքան և հիմաւոր են: Բազմաւոր մասին առանձին կը գրեմ իմ գիտածները:

Մեքոպ Կաթողիկոսը իրեն տակաւին ցայսօր ոչ մի որդի չունի, որոշ ուղղութիւն ցուց չը տուած մարդ: Գիտարանում ենք տակ թէ որ կուռքութեան ընտրելի կարող է լինել: Թեքան և ոչ մէկի. յամենայն դէպս նա չէ կարող լինել ոչ պահպանողականների լինանդին, քանի որ ձեռնարանի նրա տեսլութիւնը հրապարակի վրայ է, քանի որ ցուցաբանող բոլորի տեղ գործածելու նոյնպէս հրապարակի վրայ է, քանի որ իր եւ պիտիպատասխանով ու ընտրական անհաւաքելու ստանալով՝ պաշտօնի մասը, որով և իր կենդանի օրինակով քուէի գինը, քուէի արժեքը ոչնչացրել, Գուցէ նա յարմար լինի այն կուռքութեան շահերին, որ առաւելութեան ունի պարծնաւոր, թէ ինչէ՛ս իրանց եղել է իր օրքանի մէջ հայոց կաթողիկոսին չէ ընտրատակ և ոչ էլ անհայտ գիտարանութեան է արել: Մեքոպ եւ Կաթողիկոսը կարող է ըստ իս, փոխարինել Գեորգ սրբազանին, իրեն աւելի նման: Նրա ունեցած ոյթերն, նրա հետեւած գործակալները: Ուստի նրանք, որոնք հաւանում են Գեորգ սրբազանին, վստահաբար կարող են, ինչպիսի վերջին 60-ն անց տարիներին, առաւել քաղել նրա երիտասարդ կուռքի և մեղիարարութեան առաւելութեամբ օժտված: Մեքոպ Կաթողիկոսին Հաւատում են, որ այսպէս էլ կը լինի:

Այսպէս թէ՛ այնպէս՝ ժամանակ է գործի դիմելու. ժամանակ է որ «Մշակը» կարող է ամենից անկախ ու որոշ դիրք ընդունել:

Ա. Յ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» խմբագիր Ա. Բալանթար մի քանի օրով ուղևորվեց Բագու:

«ՅԱՐ. ՔԵՅԱՆ»-ը արժանաւաստաւ արգելաբան տեղեկացել է, որ Թիֆլիսի նահանգապետ է նշանակվում Թիֆլիսի փոխահանգապետ Չերեխովսկին, իսկ վերջինի տեղ՝ Փոխարքայի առանձին յանձնարարութեան իրեն պաշտօնադր կամենէր Պանովը:

Սև ծովի նահանգի կառավարչի նշանակվում է Երեւանի փոխահանգապետ Բարախովսկին:

Յայտնի բարեգործ Ալեքսանդր Իվանի Մանթաշեան ներկայումս ծանր հիւանդ գրութեան մէջ գտնվում է Պետերբուրգում: Երեւ ամբողջ ժողաբը խօսում էր այդ ցաւակ տեղեկութեան ճշող տպաւորութեան տակ:

Այսօր նշանակված է Վրաց նորակազմ Գիւղանտեսական Ընկերութեան հիմնադիր ժողովը:

Վրաց պոնուականների ընդհանուր ժողովը Վրաց Դրամականական Ընկերութեան վարչութեանը տուեց 20,000 ր. ի հաշիւ բողոքութեան ստացվելիք դրամի:

Կովկասի Փոխարքայի խորհրդի որոշմամբ Թիֆլիսի դատաւարական պալատին են յանձնվում Կաղդուանի պրիտուս Գառաբեկի և պահակ ինսպեկտորը:

Թիֆլիսի քաղաքային դոմային քաղ. վարչութեանը խնդրում է 500 ր. յատկացնել Գուրաբայի նահանգի խիտ ձմեռից և հեղեղներից վնասված աղաքանկութեան օգտին:</

